

Tizenkettődik évfolyam.

1898.

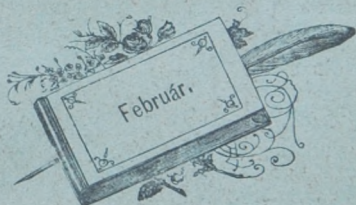
2. füzet.

ARMENIA

MAGYAR-ÖRMÉNY HAVI SZEMLE

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos:
SZONGOTT KRISTÓF.

SZAMOSÚJVÁR.

Todorán Endre „Aurora” könyvnyomdája.

1898.

Tartalom.

Dr. Lukács György, Békésvármegye főispánja. — Szongott Kristóftól.

A menekült. — Várt költeménye. — Simay Gergelytől.

Az örmény nemzet jövője. II. — Dr. Molnár Antaltól.

Lukácsi Kristóf levelezései. — Első közlemény. — Sz. K.-tól.

Ötven év előtt. — Sz. K.-tól

A magyarhoni örmény családok genealogiája. — Hatodik folytatás. Irta: Szongott Kristóf.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Családi statisztika.

A vértanú-örmények érdekében.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Erdély apostoli lelkületű róm. kath. püspöke.

Régi kép Szamosújvár jövőjéről.

KÖZGAZDASÁGI ÉLET.

Örményországi papir.

Az életrevaló örmény.

MI UJSÁG AZ ÖRMÉNY VILÁGBAN?

Állisan kitüntetése.

Hogyan jubilál az örmény?

Az „Oeuvre d' Orient.”

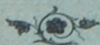
A „Berliner Local-Anzeiger.”

Az „Angol-örmény-egyesület.”

 Az „ARMENIA” előfizetési ára egész évre 4 frt., félévre 2 frt., — egyes füzet 40 kr.

Az első évfolyam egészen elfogyott. A többi tíz évfolyamból (II—XI) még teljes számú példányokkal szolgálhatunk; egy-egy évfolyam ára két (2) frt. Reméljük, hogy az érdeklődő olvasó közönség megragadja a kínálkozó kedvező alkalmat (egy-egy évfolyamot félárban adunk) és sietni fog megrendeléseivel annál is inkább, mert a mondott évfolyamokból még csak néhány eladó példányunk van: azután drágán sem szerezheti meg az „Armenia” eddigi évfolyamait.

Dr. Lukács György

Békés vármegye főispánja.

Mult havi füzetünkben Krassó-Szörény-vármegye főispánjának: Jakabffy Imrének arczképét, élet- és jellemrajzát ismertettük, — most újlag azon helyzetben vagyunk, hogy egy másik magyarhoni vármegyének, Békésnek, szintén örmény születésű főnökét állíthatjuk olvasóink elé, dr. Lukács György főispán személyében.

Míg az erdélyi részekben, hol a magyar-örménység néhány tömör kolóniát alkotott, nem hivatkozhatunk egyetlen esetre sem, hogy valamely megyei törvényhatóság élére örmény születésű honpolgár állítatott volna, a kétségtelenül egyik legdíszesebb közzolgálati állásra, a főispánságra, — daczára, hogy a maroknyi örmény nép kebeléből immár több államtitkár, miniszter és való-

ságos belső titkos tanácsos is került ki, — a szorosabb értelemben vett Magyarországon a főispáni széken is találhatunk úgy a múltban, mint a jelenben, nehányat az örménység jelesei közül, — a kiket itt rendre bemutatni specialis hivatásunkból folyó feladatunknak tekintjük.

Ezen alkalomból különösen szembe ötlik a figyelmes szemlélő előtt azon körülmény, miszerint azon erdélyrészi három vármegyében, a melyeknek területén az örmény városok, illetőleg helységek fekszenek, sem a múlt, sem a jelen nem mutathat fel még egyetlen örmény eredetű főispánt; sőt a szamosújvári polgármesterből régebben főispáni méltóságra emelkedett Jakabb Bogdán is nem az erdélyi Szolnok-Doboka, Kis-Küküllő vagy Csikvármegyének főispánja volt, hanem a polgárosított határőrvidékből akkor szervezett Szörény-vármegyének. Tehát nem Deésen, Dicső-Szent-Mártonban avagy Csik-Szeredában volt főispáni széke, hanem csak a távoli Karánsebesen. S így az erdélyi örmény intelligenzia fészkeiből, — a minők: Szamosújvár, Erzsébetváros szab. kir. városok és a szintén népes, vagyonos és művelt Gyergyó-Szt-Miklós — eddigelé egyetlen notabilitás sem küzdötte föl magát az említett erdélyrészi vármegyék főispáni székének magaslatáig.

De térjünk eme sajátzerű jelenség egyszerű föl-
említése után tulajdonképeni tárgyunkra!

Dr. Lukács György, Békés vármegye fiatal főispánja született Nagy-Váradon 1866-ban. Életrajzi adatait az „Országos Anyakönyvvezetők Albuma“ után a következőkben adjuk: Atyja az 1892-ben elhunyt Lukács György államtitkár (kinek arczképét is közre adta lapunk), anyja gyarmati Tar Krisztina. 1884—1885-ben szolgált önkéntesi évét, melynek végeztével a tiszti vizsgát kitüntetéssel tette le és tiszti rangot nyert. 1887-ben a budapesti tudomány-egyetemen jogtudorrá avattatott. 1887 január havában lépett be a belügyminiszteriumba mint fogalmazó-gyakornok. 1889-ben miniszteri segédfogalmazó, 1890-ben miniszteri fogalmazó, 1893-ban miniszteri

segédtitkár, 1895-ben miniszteri titkár lett. Hogy a belügyi közigazgatás minden ágában jártasságot szerezzen, a belügyminiszterium összes osztályait végig szolgálta. Az utóbbi években a belügyminiszterium által előkészített törvényhozási munkálatok majdnem mindegyikében tevékeny része volt. Így jelentékeny része volt a közigazgatási bíróságokról szóló törvényjavaslat és annak indokolása előkészítésében. Ő dolgozta ki az állami anyakönyvekről szóló törvényjavaslatot és annak indokolását, valamint az anyakönyvi törvény végrehajtása tárgyában kiadott belügyminiszteri utasításokat. A kormány megbízásából külföldön is tanulmányozta a különböző anyakönyvi rendszereket. 1895-ben Perczel belügyminiszter őt bízta meg a belügyminiszteriumban felállított anyakönyvi ügyosztály vezetésével, mely minőségében intézte az állami anyakönyvvezetés szervezésével járó összes organisatorius teendőket.

Irodalmi munkássága: Évek óta belső munkatársa a „Magyar Közigazgatás“ című szaklapnak és e minőségben számos közigazgatási és közjogi fejtegetést írt. 1889-ben „A magyar municipium,“ 1893-ban „A közigazgatási fegyelmi jog“ című nagyobb szabású tanulmányokat írta. 1893-ban jelent meg tollából a Budapesti Szemlében „Az olasz községi rendszer“ című tanulmánya. 1894-ben kiadta „Anyakönyvvezetés külföldön és nálunk“ című tanulmányát és ugyanazon évben jelent meg a könyvpiaczon egy nagyobb munkája: „A francia közigazgatás szervezete.“ Ugyancsak 1894-ben a magyar jogászegyesületben előadást tartott „A közigazgatási bíróságok“-ról. Ezen előadása a jogász-egylet külön kiadványában látott napvilágot. 1895-ben a „Magyar Közigazgatás“ szerkesztősége által kiadott „Közigazgatási elvi határozatok egyetemes gyűjteménye“ című kolosszális mű jelentékeny részét ő rendezte sajtó alá. 1895. szept. havában megjelent egy nagyobb szabású munkája: „Az állami anyakönyvekről szóló törvény magyarázata.“ 1896. októberben „Az egyházpolitikai törvények és a vonatkozó összes jogszabályok kézikönyve“ című újabb terjedelmes munkát bocsátott közre.

1897. márcz. 28-án nevezte ki Ő Felsége főispánná. A Gyulán megjelenő „Békés“ czimű hetilap 13. száma erre vonatkozólag ezeket mondja: „Megbecsüljük az új főispánt azzal, hogy kinevezését nem kísérjük bizantini-kus dicshymnussal, és ez alkalomból csupán alattvalói hódolattal hajlunk meg a Felség ténye előtt amaz óhaj-tással, ama reményben, hogy dr. Lukács György főispán, a ki habár új ember lesz Békés vármegyében; de orszá-gos jelentőségű szereplése következtében ismeretlenek már most sem mondható — egyéni kiválóságánál, tehetsé-génél fogva vármegyénk békés és munkás haladásának előkelő s kiváló tényezője lesz.

Eme reményben tisztelettel üdvözljük őt Békés-vármegye díszes főispáni székén és biztosítjuk róla, hogy a vármegye közönsége rokonszenves várakozással tekint főispáni működése elé és a vármegyének anyagi s kulturális haladása, úgy szintén a társadalmi béke és harmonia érdekében kifejtendő tevékenységét a közönség velünk együtt odaadó támogatásban fogja részeltetni.

Dr. Lukács György főispán tehetségének és ambi-cziójának Békésvármegyében a közel jövőben, ha nem is minden tekintetben hálás és rózsás, de annyival inkább komoly tér kínálkozik a munkálkodásra. A szocialis viszonyok ugyan nem oly sötétek, mint azt az egyoldalú tünetekből ítélő elfogultság vagy rémlátás kombinálja, — semmi esetre sem rosszabbak pedig, mint az Alföld bármely más vármegyéjében; de viszont azt nem lehet tagadásba venni, hogy igen is vannak megoldásra váró kérdések...“ És a derék főispán e kérdések elől sem nem zárkozott el, sem nem tért ki, hanem — munkához látott. Lankadatlan munkásságát áldásos siker követi. A fényes tehetségű főispántól, ki szép jövőnek néz elébe, sokat vár a haza...

Szongott Kristóf.

A menekült.

— Várt. —

Vándor vagyok, se kenyerem, se házam,
Az utczákon hazátlanul maradtam,
Csak kinlodom, s nincs ki kinom megoszszá,
Még a síncs, ki panaszomat hallgassa.

Házamból a szívtelen kurd kiüzött,
Lépten-nyomon fegyveresen üldözött,
Az apámat, az anyámat megölte,
Otthonunkat boldogtalanná tette!...

Drága nőmet réges-rég elrabolta,
Kényszerítvén, hogy bálványit imádjá,
Fiaim és leányaim koldulnak,
Világszerte idegenül hányódnak!

Nekem, ki itt távol vagyok hazámtól,
Majd megszakad szívem a sok bánattól,
Izmaimból minden erő kiveszett,
Ereimben többé a vér nem pezseg.

Istenem! oh én Istenem könyörülj,
Csak te bírsz megszabadítani egyedül,
Légy irgalmas e nyomorult vándorhoz;
S vedd a lelkét kegyelmesen magadhoz!...

Simay Gergely.

Az örmény nemzet jövője.*)

II.

Az első közleményünkben foglaltak nyilvánvalóvá teszik, hogy az örmények autonomiai törekvéseivel szemben, a melyek annyira kellemetlenek a portára nézve, Oroszországnak teljesen hidegnek kell maradnia, hacsak kockáztatni nem akarja egész ázsiai politikáját, melytől jelenleg irányadó személyiségeinek nézete szerint

*) Dr. Paul Rohrbach, Aus Turan und Armenien (Preussische Jahrbücher, 1897 deczemberi füzet.)

a birodalom jövője függ. Ha az örmények mellett való orosz fellépés bizalmatlanságot keltene fel Törökországban arra nézve, hogy az oroszok nem veszik komolyan az osman birodalom integritását, abban az esetben tetemesen növekednék annak a valószínűsége, hogy Angliának forradalomszítási kísérletei sikerhez vezetnek. A Törökországgal való benső viszony tehát egyik fő feltétele annak, hogy Oroszország megvalósíthassa ázsiai politikájának céljait, ez a feltétel azonban megdőlné, ha Oroszország felkarolná az örmények ügyét. Meglehet, sőt majdnem bizonyos, hogy a háttérben ott szerepel az a gondolat is, hogy előbb-utóbb Oroszország lesz az osman birodalom örököse s hogy az autonóm Örményország kétségkívül nehezebben lenne megemészthető, mint az oly ország, a mely addig török tartomány.

Örményország jövőjének kérdése tehát — a törökországi örményeket illetőleg — csak akkor léphet új stadiumba, ha Oroszországnak a portával szemben szabad keze lesz. Hogy aztán Oroszország mily álláspontra helyezkedik az örmény nemzettel szemben akkor, ha e nemzet egészen vagy túlnyomó részében a jogora alatt lesz egyesülve, az mindenesetre igen nagy jelentőségű problema. Némileg tanulmányozhatjuk ezt már most is, ha fontolóra vesszük a mostani oroszországi örmények jelentőségét az orosz birodalomra nézve.

Oroszország jövője és missziója Ázsiában van, — oly politikai tétel ez, a melyről ma már az orosz birodalom sorsának intézői is mindinkább meggyőződnek. Senki sem hirdeti ezt nagyobb hévvel, mint a birodalom ázsiai politikájának legkiválóbb külső képviselője Uchtomsky herezeg, a cár bizalmi embere. S valóban Oroszországra nézve nem képzelhető politika, a mely erőinek és természeti viszonyainak inkább megfelelné. Az erőteljes terjeszkedési politikához azonban, a mint magának Oroszországnak a példája is bizonyítja, több szükséges, mint a puszta katonai képesség. Ehhez mindenekelőtt szükséges az a képesség is, hogy a területi növekedéseket a birodalom testével bensőleg is egyesíteni tudják. Igen jelentékenyek ugyan ama sikerek, a melyeket

Oroszország e tekintetben Turanban elért, de a feladat mind szélesebb körű s mind nehezebb lesz, minél inkább növekszik Oroszországnak ázsiai birtoka s minél különbözőbb elemek lépnek a birodalom kötelékébe. Erre való tekintettel nagy hibát követne el Oroszország, ha ideje korán nem venné figyelembe, hogy hasonlíthatlan értékű segélyforrása van ama kapesoknak a létrehozására, melyek az új területrészeket hatalmának és erejének központjával szilárdan egybeköthetik.

Az örményeket értjük eme segélyforrás alatt. Biztosra vehető, hogy Előázsianak nagy része egykoron Oroszországé lesz. Hogy a külső megszállást követni fogja-e, és mily gyorsan a belső meghódítás, attól fog függeni, mily álláspontra helyezkedik addig Oroszország az örmény nemzettel szemben. A szóban forgó területek megszerzése Oroszországra nézve nemcsak könnyebbé válik, de a megszerzett terület aránylag csekély fáradsággal biztosítható is lesz, ha Oroszország akar és képes is megfelelő örmény politikát követni. Az orosz politika fényesen megoldja feladatát ezen a téren, ha minden örményt mintegy önkénytes ügynökévé teend az orosz uralom állandóságának. Az örmények nagy értelmisége, nem csupán pénzügyi, hanem általában gazdasági képességeik, s tevékenységük az ipar, földművelés és kereskedelem terén, mindez kezeskedik az általuk lakott területnek hatalmas anyagi fellendüléséről, mihelyt a jelenlegi, mindent megbénító állapotokat kedvezőbb viszonyok fogják felváltani. Legbiztosabb tanújele rejlik ennek ama körülményben, hogy, a naphta-termeléstől s néhány bányától eltekintve, már ma egészen más jelleget adtak az örmények a Kaukaszus gazdasági életének, s hogy legnagyobb részben az örmény elem műve az, hogy Transkaukasia egyes pontjain a gazdasági viszonyok örvendetes fejlődésnek indultak.

Dé vajjon elképzelhető-e, hogy Oroszország az örményeket önnön akaratukkal érdekeinek szolgálatára vegye rá, ha a viszonyok orosz szempontból parancsolólag követelik azt, hogy a porta örményellenes politikájának szabad kezét engedjen? A dolog korántsem oly nehéz,

mint a milyennek látszik. Csak annyi szükséges hozzá, hogy az orosz kormány ne akadályozza, sőt inkább előmozdítsa saját örmény alattvalóinak nemzeti és szellemi, valláserkölesi fejlődésre irányuló törekvéseit.

Az a politika, melyet Oroszország jelenleg az örmény népességével szemben követ, merőben hamis nyomokon jár. Az a célja, hogy az örmény nemzet belső színvonalát, a mennyire csak egyáltalán lehetséges, alacsonyon tartsa. Természetesen nem a cultura fejletlenségében való gyönyörködésből teszi ezt. Igazi törekvése az eloroszosítás, vagyis a politikailag Oroszországhoz tartozó örménységnek átalakítása valódi, nemzeti oroszokká. Erre azonban vajmi kevés eszközzel rendelkezik. Az anyagi s főleg a szellemi eszközöknek igen nagymérvű felhasználása esetében lehetne csak beszélni is sikerről. Minthogy pedig ez ki van zárva s másfelől az önálló érzésű örménység megerősödésétől épen a russificálás szempontjából idegenkednek, kiegészítőül egyelőre fékezik az örménységnek előretörekvését az iskola, egyház és sajtó terén. a nélkül, hogy magát az oroszosítást tényleg előmozdíthatnák.

Az orosz politika a czár örmény alattvalóival szemben ez idő szerint oly célokat követ, a melyek épen Oroszország jól felfogott érdekével állanak ellentétben. Merőben tarthatatlan különösen az az álláspont, hogy belátható időkben s óriási erőfeszítés nélkül lehetséges idegen népbe olvasztani be oly példátlanul szívós nemzetiséget, a milyen az örmény. A tényekkel számoló orosz politikának meg kell barátkozni az örményeknek, mint nemzetnek a fennállásával. S voltaképen nem is lehet megérteni, hogy miért nem akarja ezt Oroszország. Hisz teljesen ő tőle függ, hogy az örményeket a birodalom legelégedettebb s leghasznosabb elemeivé tegye, hozzá segítvén őket vágyaik célpontjához: a szellemi műveltséghez a nemzetiség fentartásának alapján!

Ennél többet nem is kívánnak. Az a vélekedés, a mely őket elszakadási gondolatokkal vádolja, merőben alaptalan. Egyetlen értelmes örmény nem tartja az orosz birodalomtól való politikai elszakadást lehetségesnek, — s orosz részről mégis nyilvánvaló jelei mutatkoznak a

bizalmatlanságnak. Oroszországnak életbevágó érdekei nem engedik jelenleg meg, hogy segítsen a törökországi örmények helyzetén. Épen ezért kétszeresen is érdekében állana a jó viszony ápolása önnön örményei irányában. A helyett, hogy erőiket visszatartja, s fejlődésüknek gátokat vet, az lenne az egyedül helyes eljárás, hogy Oroszország úttörőivé tegye őket, kapocsná és erjesztővé, a mely nem hosszú idő múlva messze területeket hatolhatna keresztül s azokat hozzáfűzhetné a nagy birodalomhoz. Ha ez nem történik, ha épen ellenkezőleg az örmények a mostani és jövőendő orosz államterületnek elégedetlen, Oroszország politikai nagysága iránt nem érdeklődő elemévé lesznek, abban az esetben az előázsiái jövőendő orosz területek benső egybeforrasztása sokkal nehezebbé, s a szerzemény állandó megtartása jóval bonyolultabb feladattá fog válni.

Foglaljuk össze fejtegetéseink lényegét: Az örményekre nézve a valószínűség minden törvényei szerint nem képzelhető más jövő, mint hogy az egész nemzet Oroszország jogára alatt egyesüljön. Oroszországnak politikai belátásától függ, vajjon megtalálja-e annak a módozatát, hogy a birodalom egyetemes érdekeit s az örmény nemzet elérhető eszményeit egyidejűleg felkarolja és előmozdítsa, avagy kilátás nélkül való káros erőfeszítés az egyik, passiv ellentállásban való hasztalan erőpazarlás a másik oldalon lesz-e a megnyilatkozási formája az orosz állam és örmény polgárai közti viszonynak?

Dr. Molnár Antal.

Lukácsi Kristóf levelezései.

Nagy emberek levelezései nemcsak a bennük foglalt adatok miatt figyelemreméltók és tanulságosak, de azon szempontból is érdekelni bírnak, mivelhogy különböző oldalról világítják meg a nagy emberek pályafutását, s olykor jellemének némely alig ismert avagy éppen félreismert vonására is vetnek egy-egy világító sugarat.

A nagy Lukácsi valódi nagyságát újlag kimutatni nem e bevezető sorok feladata, annyival inkább, mert volt már alkalmunk e folyóiratnak egy egész, gazdag tartalmú emlékezésekkel telt, füzetét az ő dicső életpályája ecsetelésének szentelni, — a midőn rokonszenves és tiszteletet ébresztő arczvonásait is bemutattuk a mi olvasóközönségünknek.

Most azon, az utánjárásra nem kevésbé érdemes feladatot tűztük magunk elé, hogy a későbbi életrajzíró munkáját, Lukácsi levelezéseinek (illetőleg az általa másokhoz, s mások által ő hozzá irt közérdekű leveleknek) egybegyűjtése és közreadása által megkönnyébitsük.

Mindenesetre kívánatosnak tartanánk, e czélnak minél teljesebb elérhetése végett azt, hogy mindazon tisztelt olvasóink, a kik a Lukácsi-levelezés körébe vágó adatokkal rendelkeznek, az érdekelt levelek közreadását részünkre, azok bemutatása illetve beküldése által lehetővé tennék, — hogy így a saját rendelkezésünkre álló levél-sorozat, időnként, az újabbi közleményekkel minél teljesebben kiegészíthető legyen.

Addig is tehát, a míg a most már kezeink közt levő, s az esetről-esetre másoktól beérkezendő leveleket rendre mind bemutathatnánk e folyóirat lapjain, ezúttal első közlemény gyanánt van szerencsénk nyolcz r e n d b e l i levelezést a következőkben regisztrálni:

I.

Lukácsi levele Márkovich Jakab erzsébetvárosi főespereshez (Közöltetett az „Armenia“ V. l. évfolyam 1893. 379 lapon.).

II.

Lukácsi levele — Wenczel Gusztávhoz (Közöltetett az „Armenia“ 1898. évfolyam I. számában.).

III.

Lukácsi levele — Horváth Istvánhoz. (Olvasható a „Magyarok őselei“ stb. című munka előszavában.)

IV.

Toldy Ferencz akadémiai titoknok levele Lukácsihoz (Olvasható ugyanazon helyen.)

V.

Hászun konstantinápolyi örmény kath. bíbornok-patriarkha levele — Lukácsihoz. (Olvasható az „Adalékok az erdélyi örmények történetéhez“ című munka utolsó lapján.)

VI.

Jakabb Bogdán levele Lukácsihoz. (Olvasható Lukácsi: „Emlékezetek az örmény nemzet mult életéből“ című füzete élen).

VII.

Lukácsi levele — Simay Gergelyhez. (Kiadatlan.) Az eredeti szöveg alapján a következőkben közöljük:

Szamosújvárt, 1867 é. febr. 27-én.

Tekintetes országgyűlési képviselő úr!

Nagyon kedvesen vettem folyó hó 19-ikéről szóló becses tudósítását, melylyel engem megtisztelni méltóztatott; mert bárha ismeretes volt előttem a hírlapokból a kegyelmes királyi leirat, mely Magyarországot ősi alkotmányos önállóságának birtokába helyezi vissza, mindazáltal igen jól esett lelkemnek azt őszintén tisztelt és közszeretben álló képviselőnk közvetlen előadásából is megérteni.

Örömmel és lelkesedéssel olvasták becses sorait a nálam, tegnap az az febr. 26-án szép számmal egybegyűlt vendégek, kik valamennyien a legszorosabb értelemben vett őszinte tisztelői köréhez tartoznak. Ezek közt szerencsém volt fogadhatni házamnál és vendégemül tisztelhetni őszbe borult, köztiszteletben álló és városunk körül magának kitűnő érdemeket szerzett édes atyját: tekintetes Simay János urat, ki jelenben a legjobb egészségnek örvend. — Ebédünk alatt éltettük a Felsőleges uralkodót, ki végre legyőzve minden nehézségeket, megadta a rég ohajtott alkotmányt; éltettük ennek főszközlőjét: a haza nagy bölcsét, Deákot és az újan kinevezett

miniszterelnököt és társait; de éltettük a mi képviselőinket, kik hozzánk legközelebb tartoznak. Szerencsét kívántam városunknak és nemzetünknek azon tappintatos magatartásáért, melyet a lefolyt válságos időszak alatt tanúsított, melynek az uralkodó Fenség iránti jobbagyi hűségén és a Magyar nemzet iránti rendületlen rokonszenven, főképp pedig jog, törvény és igazság iránti tiszteletén és alkotmányos érzületén hajótörést szenvedtek minden kísérletek azt más útra terelni. — Ohajtásomat fejeztem ki az iránt, vajha nemzetünk és városunk jövő időkben is állandóul megtartaná eredeti örmény-magyar jellegét és mindenkor függetlenül más elemek beavatkozásától, a magyar országos ügyekben hasonló eljárást követhetne és a tekintetes urakhoz hason-érzelmű jeles és derék képviselőket küldhetne az ország legfőbb törvényhozó Tanácsába, kikre a haza és nemzet egyaránt számíthat. E pedig csak úgy történhetik meg, ha a nemzetiségi kérdés tárgyalásánál, midőn a nagyobb nemzetiségeknek előnyök biztosíthatnak, számra ugyan kisebb, de a haza iránti szeretetben és alkotmány-érzületben alább egyikénél sem álló kisedd nemzetünkre némi figyelem fordítatik, nehogy az a hatalmasabbaknak feláldoztassék.

Az erdélyi örmény nemzet megpróbált hűségű és válságos időkben, midőn minden más nem-magyar ajkú népei a magyar korona tartományainak, külön érdekeket hajhásztak, egyedül mi állottunk szilárdul a magyar nemzet és annak igazságos ügye mellett, megosztottuk vele sorsunkat; készek vele halni vagy élni. Azért nézetem szerint, legfőbb érdekében áll az országnak egy ily loyális és a haza iránt érdemeket szerzett nemzetet védszárnyai alá venni, az alkotmányosság sáncaiba bocsátani és neki a nemzetiségek sorába azon helyet és állást kimutatni, mely őt megilleti és a mely fenmaradását biztosítja.

Politikai és nyelvi tekintetben mi igényeket nem képezünk, a mi fenmaradásunkat — természetes, hogy némi vivmány a politikai téren — nagy mértékben garantirozná; ez azonban — nézetem szerint — csak úgy és akkor történhetnék meg, ha a többi nemzetiségek is meg nem elégedve azon biztosítással, melyet a kimondott jog-

egyenlőség elve kinek-kinek megad, az erdélyi románok példájára még külön is kívánnák magukat articuláltatni, mely esetben mi sem maradhatnánk hátrább... Pro hic et nunc azonban elég volna, ha bárcsak egyházi tekintetben nyerhetnők meg azt, hogy elválasztatva a fejérvári püspöki széktől, mely irántunk legmostohább eljárást követett, — önálló és függetlenek lehetnénk, akár vicarius, akár püspök, akár más — bármily néven nevezendő — egyházi előljáróság alatt.

Erre vonatkozó munkálatom készen van és most irják azt tisztára Bárány és Fáraó tisztelendő urak, — mely egy igen érdekes emlékiratot képezend; terjedelménél és tartalmánál fogva, hiszem, hogy vonakodni fog az „Idők Tanujá“-nak szerkesztője azt lapjába felvenni, hanem elég, ha kivonatot közöl belőle. Kiadjuk Pesten röpirat alakban és szétosztjuk. Mintegy tiz nap alatt — reméllem — készen leszek vele és akkor felküldöm tekintetes urnak használat és kinyomatás végett.

Többiben becses hajlamaiba ajánlott megkülönböztetett tisztelettel maradok tekintetes urnak alázatos szolgája Lukácsi plebános.

VIII.

Lukácsi levele — Simay János joghallgatóhoz. (Kiadatlan.) Az eredeti szöveg alapján a következőkben közöljük:

Kedves joghallgató ur! „A magyarok őselei“ stb. czimű munkámnak sajtó alá bocsátása alkalmával bizodalmas kérésemre elvállalt fáradsága és szívessége elismeréseül fogadja el tőlem ezen tiszteletpéldányt, melylyel Önnek kedveskedem. Kitünő tisztelettel és szeretettel tisztelt uraságodnak Szamosújvárt 1870. év oct. 28 alázatos szolgája Lukácsi Kristóf.

*

A fentiekben megkezdett közleményeinket, közelebbi alkalommal folytatjuk!

Sz. K.

Ötven év előtt.

— Az első magyar képviselőház tagjai. —

Több éve már, hogy az 1848—49-ik évi pesti, illetve debreczeni országgyűlés (népképviseleti alapon először választott) alsóházának számban azóta sokszorososan megfogyatkozott élő tagjait hírlapi úton névszerint összeírni megkísérelték; a mi tekintve, hogy az illető nagy idők tagjai, — mindannyian magas életkorban levő s így jobbadán elvonult életet élő öreg urak — az ország különböző vidékein szétszórta laknak, mindenkor csak hozzávetőleg s nem teljes pontossággal sikerülhetett.

Ez az oka annak, hogy habár oly értelmű felhívás is tétetett közzé a politikai napilapokban, miszerint ohajtandó lenne a még életben levő „negyvennyolczas“ képviselőknek általános találkozóra (természetesen az akkor még élt Kossuth kivételével) Budapesten megjelenni s egy közös pályatársi kézfogóra összegyülekezni, — az eszményi terv ismételt megújítás daczára egészben soha sem sikerülhetett: jöllehet néhányan az első magyar népképviselők sorából, a székesfőváros millenáris ünnepe alkalmából, mintegy testületileg szerepeltek.

Mostanában a történeti nevezetességű 1848-ik évnek félszázados fordulóján újból felmerült az illető volt képviselők számbavételének eszméje, — minek folytán az életben levőknek egy újabb névsora látott napvilágot a hírlapokban.

Tizenhétre teszik azok számát, kik a négyszáz közül — Isten segítségével — elérhették a félszázadot a híres „48“ után; midőn az is, ki egykor a legifjabb volt közöttük, ma már megöszült öreg. Ivánka Zsigmond közli a névsort, a melyben a negyedik helyen találkozunk, Szamosújvár akkori képviselőjének (jelenleg folyóiratunk rendes dolgozótársának), az örmény költészet magyar műfordítójának: Simay Gergely ny. törvényszéki elnöknek köztiszteletben álló nevével is.

Kivüle még volt ugyan egypár örmény tagja az ötven év előtti magyar parlament képviselőházának, — a kik közül Korbuly Bogdán, ugyancsak a szamosújvári, vala-

mint Karátsonyi János az erzsébetvárosi választókerület képviselője, még csak rövid egypár év előtt is életben valának, de ma már Simay Gergely az egyedüli örmény a tizenhét között.

Téves azonban az életkor megjelölése Ivánka Zsigmond névlajstromában, — a hol városunk most említett képviselőjének életkorát 87 évre teszi; mert a negyvennyolczadiki országgyűlésnek tudvalevőleg Simay Gergely volt egyik legfiatalabb tagja, a ki 1823. július 2-án született, s így jelenleg a 74-ik évét töltötte be; s éppen ő volt az, ki évekkor ezelőtt, egyik budapesti lapban — mint legfiatalabb tag — kezdeményezte egykori képviselőtársainak összehívását.

Midőn érdemekben megőszült negyvennyolczadiki képviselőnknek, arczképpel illusztrált élet- és jellemrajzát közreadtuk folyóiratunkban, bővebben megemlékeztünk már az ő díszes politikai pályafutásáról, — itt alkalm-szerűleg csak annyit jegyzünk meg, hogy ama viharos időszakban is hiven megállotta helyét a hazafiságnak akkor nem éppen veszélytelen lobogója alatt — a Pestről Debreczenbe, később Szegedre menekült hongyűlésen tevékeny részt vett; s hogy egyik legfiatalabb képviselő létére mégis, mint korjegyző nem működött, annak egyszerű magyarázata abban rejlik, hogy az általános választásoknál a szamosújvári kerületben megválasztott két képviselő (Korbuly Bogdán és Sárosy Ferencz) egyike és pedig az utóbb nevezett, még mielőtt az országgyűlésre fölmehetett volna, — meghalt, s helyére 1848. július 18-án Simay Gergely választatott meg. Midőn tehát az országgyűlésen megjelent a Ház tanácskozásai már javában folytak, illetve a korjegyzők a megválasztott rendes jegyzőknek adták át helyüket, vagyis a Ház megalkakulása már be volt fejezve.

Soraink befejezéseül kifejezést kell adnunk abbeli meggyőződésünknek is, hogy úgy Szamosújvár, mint az egész hazai örménység mindenkor büszke lesz érdemteljes hű fiára, Simay Gergelyre, — s nevét a hon legjobbjai sorában megkülönböztetett tisztelettel említik!

Sz. K.

A magyarhoni örmény családok

GENEALOGIÁJA

tekintettel ezeknek egymás között levő rokonságára, s a vezeték- és keresztnemek etymologiai értelmére.

Eredeti, kiadatlan kútforrások felhasználásával írta **Szongott Kristóf**.

(Hatodik folytatás.)

Kántáczi: Kantai. Kézdi-Vásárhely azon része, hol a gymnasium áll, Kantá-nak neveztetik. — Mánug Kántáczi Oszgerics: Kantai Ötves Emanuel. Erzs. Ker. II. köt. 26 l. 74 t. A Kántáczi név most nincs használatban. L. Oszgerics, Ötvös.

Kápálb, a román capu albu, latin caput album-ból: fehér fej, fehér fejú. A Dsermág család román neve. L. Bedrosz, Dsermág, Fehér.

Kápátán = Kapatán. Násztur, vor mágánuámp Kápátán: Násztur, kinek vezetékneve Kapatán. Szam. Ker. I. köt. 29 l. 178 t. A Násztur-ok Kápátán-ok. — Vártán Kápátány, 1806. Szam. Ker. III. köt. 118 l. 28 t. Májkon Kápitán Edelbein tuszdrên: Albert kapitány Mária nevű leánya. Szam. Ker. II. köt. 170 l. Kapitány egy a közép-kori latin capitaneus szóval (caput névtől.) Előjön a törökben is: kapudan; francziául: capitaine; olaszul: capitano. L. Kapatán, Kapitán, Lászlóffi, Násztur.

Kápdebo, románul capu de bou, latinul caput bovis, magyarul: ökörfő. Beregszászi Kápdebo Miklós. Szam. vár. lev. 1794 (Szarukány crida). E család örmény neve Jézeán (ba jéz: ökör, *baLuu* Ökrös, Ökrösi). Jézeán Gárábéd kultuszminiszteri államtitkár (Szent-Pétervárott). Bogdán Gergely alias Kabdebo. Szam. vár. lev. 1732. — Ándon Ádonevics, vor „Cap de bou Jacobovicz“ gê gocshuer: Ádonevics Antal, ki Jakubovics Kápdebo-nak neveztetett. „Hántesz Ámszoreá“ 1891. jul. füzet. E szerint a hazai Kápdebo-k vezetékneve Bogdán, a Molva-Oláhországban maradt Kápdebo-k Ádonevics-Jakubovics-ok voltak. E család nagy kereskedést űzött marhákkal, miért a Bogdán vezetéknev helyett a családi czímerben levő ökörfőről Kápdebo-nak neveztetett. Az 1682-ben használt czímer alatt azért fordul elő ez az aláírás: „Kápdebo von Kapri;“

mert a Bogdán család ezen ága a megnevesítés előtt Kápri gúnynevet viselt. — Hankovitsij Kapdebov quaestor armenus Elisabethopolitanus. Szam. vár. lev. 1786—68 sz. Kábdebo János maradékai elhagyják a Kápdebo nevet és apjuk (János = Hanko) nevére Hankovicsoknak nevezik magukat. — Auer, bécsi antiquariustól hozattam egy könyvet, melynek czíme ez: Souvenir de St. Lazare, Venise 12. E könyv, — mely, mint látszik, dr. Kápdebo bécsi orvosé volt — táblájára egy kép van ragasztva; a képen következő nyomtatott szavak: Sammlungen der Familie Kapdebo von Kapri; a képen fent balról 1682. jobbról K. v. K. (Kapdebo von Kapri), alul a közepen örköfő, orrlyukaiba karika huzva. L. Bogdán, Hankovics, Kápri (Kepri), Káprikodá.

Kápri. A Káprikoda rövidített alakja. Kápri Simon. Szam. vár. lev. 1806—51 sz. A Bukovinában élő Kápri nevű örmény család osztrák báróságot nyert (Báró Kápri Mártha. L. „Armenia.“ Negyedik évfolyam. [1890], 93). L. Káprikodá, Kepri.

Kápriel, magyarul Gábor. Kápriel Katalin. Szam. vár. lev. 1830. — E családnév előfordul Keleten is: „Árévékh“ 1886. jun. 11. 720 sz. L. Gábor, Gábriel, Gábrus.

Káprikodá össze van téve a román capră (kecske) és coadă-ból (fark). Eredetileg így volt kápráikodá, melyben az *i* az örmény sajátítóeset raga; tehát kápráikodá = a kecskének farka, kecskefark. A Káprikodá-ból a kodá elhagyásával lett Kápri (= Kepri); a kodá örmény fordítása Áki, Bocshig és magyar fordítása: Fark. — Káprikodá-jéncz Chácshig. Erzs. Ker. I. köt. 143 l. — Áki, Bocshig, Fark, Kápdebo, Kápri (= Kepri) és Káprikodá egy család, melynek vezetékneve Bogdán. L. Áki, Bocshig, Fark, Kápdebo, Kepri (Kápri), Kápdebo.

Kárakás. Kára török szó, jelentése: fekete (szeáv *utun*), és a kás perzsa szónak jelentése: hasonló, színű; kárakás: feketeszínű = Fekete. Kárakás az örmény Sziév török-perzsa fordítása. A nép, mely nem igen törődik a szavak jelentésével, mivel talált e hazában Kerekes magyar családnevet, a Kárakás t is Kerekes-nek mondotta. —

Catharina Kárakás. Szam. Ház. II. köt. 136 l. 2 t. L. Áffumi, Duducz, Duha, Fekete, Kerekes, Nyegrucz, Sziév-Mitkó.

Kárakocs = Kárakás (Kerekes. Kos -kás.) Norszesz Károkos. Szam. H. II. köt. 169 l. 29 t. — Norszesz Kárakocs-i. Szam. Ház. II. köt. 103 l. 12 t. — Norszesz Khárákhocsh. Szam. Ker. II. köt. 311 l. 143 t. L. Kárakás, Kerekes. A Kárakás és Kárakocs név most nincs használatban.

Kárimisz, örmény szó, jelentése: bárányhús. Luszig Kárimiszján. Szam. Ker. II. köt. 502 l. 149 t. E család-név előfordul Keleten is: Sztephán Kárnigián. „Árévékh“ 1886. okt. 18. 826 sz. — Kárnágérián Hovhannesz. „Árévékh“ 1889. jun. 30. 1639 sz. — Chácslun jéghev Chácsherészé Mánugin vêtin, vor mágánuámp gocshi Kárimisz: A násznagy Chácsherész (Kristóf) Mánugnak fia volt, ki vezetéknevvel Kárimisz-nek (Bárány) neveztetik. Szam. H. 7. l. 508 t. L. Bárány, Bároncs.

Kárin: Kárin-ból való. Gárin városát a török Erzerum-nak mondja. Gárin (Kárin) város Örményországban. — Kárinchi Mánug. Szam. Ház. II. köt. 88 l. 20 t. Kihalt család. L. Erzerumczhi.

Kárêngecz (Káringécz.) Az örmény kári (*қарի*) szónak jelentése: árpa (v. ö. török árphá). Kári ezêkél (*қарлî óқлî*): árpaszemeket vetve jósolni; k á r ê n g e c z h (*қаррêнлг*): árpa vetés, árpaszórásból jósló. Mágus, ki árpaszemeket szór, vet, hány, hogy ebből jövődöt mondjon. — Kárêngecz Krikor. Szam. Ker. I. köt. 170 l. 1878 t. — Bádveli Der-Ászvádur Kárênkeczian: tisztelendő Kárêngecz Bogdán úr. Szam. Ház. II. köt. 91 l. 36 t. — Káringicz Mánug. Szam. H. II. köt. 67 l. 179 t. — *қаррêнлг қаррêнлг*. Szam. H. II. köt. 5 l. 95 t. L. Gecző.

Káringecz. L. Kárêngecz, Gecző.

Károlî. L. Ázbej.

Kátrev (Kátrev, Kátrov, Káttero). A csikszépvízi anyakönyv Ker. I. köt. 22 lap szerint: Csik-Szépvízen a Káttero család nevét Kosztinra változtatta. — Christophorus Vertán alias Kátrev. Szam. vár. lev. 1736 évi összeírás.

E szerint a Csoribán, Kátrev (Kátrov, Káttero) és Pátrubán család vezetékneve Vertán. L. Kosztin, Vertán.

Kátênszusz összetett román szó. Kátênszuszcenz (Kákênszuszcenz) Bábig. Erzs. Ker. I. köt. 88 l. decz. 17. A Bábig család gúnyneve. E csúf jelentésű szó most nincs használatban. L. Bábig.

Kátrov. A török káthêr szónak jelentése: öszvér; e család Keleten öszvérekkel kereskedett, azért káthêr: öszvérkereskedő. — Kátrev Mánug. Szam. H. II. köt. 321 l. 8 t. — Toder Kátrov. Erzs. anyakönyv. — Márdirosz Kátêrvián. Szam. H. II. köt. 228 l. 63 t. — A Kátrev (Kátrov, Kátêrêv) az örmény Csoribán török neve; azonban a gúnyolódó nyelv a Káthêr utolsó alakjából csinált Kákêrêv csúf jelentésű román szót: Márdirosz Kákêrêv. Szam. Ház. II. köt. 177 l. 39 t. — Márdirosz Khákhêrêv (ezen összetett szó első része örmény és a második román szó; így is csúf a jelentése). Szam. H. II. köt. 184 l. 42 t. E családnév előfordul Keleten is: Ruben Káthêrdsián „Árévéllkh“ 1867. ápr. 7. 965 sz. L. Csoribán, Káttero, Pátrubán, Vertán.

Kátsárick = Kristóf. Gorovely Kátsárick. Szam. vár. lev. 1766 év. L. Chácshig.

Kátseresz, a Chácsheresz elferdített alakja. — Kátseresz alias Gorove Kristóf. Szam. vár. lev. 1766. (Szó szerint: Kristóf vagyis Gorove Kristóf.) L. Chácsheresz, Gorove.

Káttero = Kátrev. L. Kátrev, Kátrov.

Kázák. A kozák-ot a román cázac-nak mondja. — Ágoph Kázák-i. Erzs. Ker. II. köt. 131. 53 t. — Kázák-éncz Ágoph. Erzs. Ker. I. köt. 85 l. A Kázák (kozák) családnév most nincs használatban. L. Polyák, Toth.

Kêczá (a német Katze-ból,) Erzsébetvároson Macskási. L. Kándrá, Macskási.

Kehes. Az örmény házarábéd (καταρραφισ, οίκονομος, procurator domus, praefectus, գերարագու տան արքայի) törökül kheáheá. Mivel az örmény e hazában talált olyan magyar szót, mely hangzásra ehhez kissé hasonlít a kheáheá-ból csinálta ezt a szót: kehes. — Luszig Kehes. Szam. H. II. köt. 66 l. 250 t. — Gergely Simon alias Kehes. Szam. vár. lev. 1800 év. A Kehes család vezetékneve Gergely.

E családnév előfordul Keleten is: Gárábéd Kheheá-ján (*Գարաբեդ*) „Árévékh“ 1886. okt. 18. 826 sz. L. Gergely.

Kendof, a Këndov másik alakja. Kendof Jakab. Szam. vár. lev. 1846. L. Këndov.

Këndov. Az örmény gunt, gund (*կնտո, կնտո*) jelentése: kopasz, calvus; tatárul: khel; ov (örmény szócska) vmivel biró; kændov: kopasz (szó szerint: kopaszsággal biró). L. Ágopsa, Dsecshegh, Kendof (Këndov), Khel, Kopasz.

Kendris, a Kandra román alakja. Alexá Kendrisián. Szam. Ker. III. köt. 84 l. 62 t. L. Kándrá.

Keork, a György név örmény alakja. Sztephán Keorkján Ergêrczhin. Csikszépvízi anyakönyv. Az Ergêrczhi család vezetékeve Keork. A Keork előfordul Keleten is: Hâruthiun Keorkián. „Árévékh“ 1886 szept. 22. 804 sz. L. Ergêrczhi, György.

Kepri, a Kápri másik alakja. Gregorius Kepri alias Dzerich. Szam. vár. lev. 1769. ápr. 1. — Gregorius Kepri alias Dzerig. Szam. vár. lev. 1772. (Szeredai Antal prépost iratából.) Dzerig (Zerich, Bátrin) = Simon. E szerint az Áki, Bocsig, Fark, Kápdebo, Kápri (Kepri) család őse Bogdán Dzerig (Simon) volt. L. Áki, Bocshig, Fark, Kápdebo, Kápri, Káprikodá.

Kepus = Kip, Kipucz. Gregorius Zerik alias Kepus. Szam. vár. lev. 1779—198 sz. Kepus (Kip, Kipus, Kipucz) a Dzerig család mellékneve. L. Dzerig.

Kerebi, a magyar Geréb és az örmény *i* ragból. Ifj. Korbuly Karátsony alias Geréb. Szam. vár. lev. 1818. év 2345 sz. (Gereb-i = Kereb-i). — Korbuly alias Gerebej Antal. Szam. vár. lev. 1832—160 sz. Geréb volt a Korbuly család egyik ágának mellékneve. — Ánton Gereb-ján. Szam. Ház. II. köt. 227 l. 11 t. 1818 év. — Náni Kerebián. Szam. Ker. IV. köt. 117. l. L. Geréb, Korbuly.

Kerekes. „Catharina Kárakocs contra Michaellem Kárakocs“ ez van egy Szamosújvárt 1807-ben 91 sz. alatt kelt irat borítékán, benn pedig a kormányszéki iratban: „Kerekes Mihály.“ E szerint Kerekes a Kárakocs (Kárakás) magyarosított alakja. A Kerekes család egyik tagja Beszterczen egy ideig Wagner nevet viselt. Kerekes Kristóf. Szam. H. II. köt. 137 l. 79 t. L. Kárakás, Kárakocs.

Kêrênducz? Vártán Kêrênducz. Szam. Ker. II. köt. 223 l. 81 t. Kihalt család.

Keresztes. Verzár (Verzereskul) püspök hagyatékáról 1716-ban Görgény-Szt-Imrén felvett leltárban a szamosújvári főbíró: Jacobus Christophorus magyarul így fordul elő: Jakab Keresztes; tehát Keresztes = Christophorus = Kristóf. Ugyanezen évben Steinwille katonai kormányzóhoz benyújtott kérvényben ez a Christophorus örményül így *bu hu;shî uhhonî kt.riwajh* (Jész Chácshig biroy Gerlai: Èn Kristóf Gerla [Szamosújvár] bírása). — Márton Keresztes-ián. Szam. Ker. III. köt. 232 l. 38 t. — (A német vitézi rend, ezen név alatt is: „Német-Keresztes-vitézek“ [Religiosi milites, cruciferi] Erdélyben: Széken, Bonczidán, Gyulafehérvárott. II. András magyar király Moldva határán rengeteg erdőket adott ezen vitézeknek). L. Kristóf, Ulián.

Keresztesi, a magyar Keresztes és az örmény *i* ragból. Keresztesi alias Dsurdsovczhi Márton. Szam. vár. lev. 1816—1526 sz. A Dsurdsovczhi család egyik ágának vezetékeve Keresztes (= Kristóf). L. Dsurdsovczhi.

Kermeczján. Kêrméz török szó: piros. — Luszig Kermez-ján. Szam. templom iratai közt. E családnév most nincs használatban. L. Gármir. Roska, Roth, Stefánovics.

Kêrpit. Cârpa román szónak jelentése: rongy, czafat. darab. A Kêrpá-ból lett Kêrpit. A Láth, Látbegoskár családnév román neve. — Chácshig Kêrpit. Szam. H. II. köt. 185 l. 71 t. L. Bedrosz, Goskár, Láth, Látbegoskár, Petri.

Kertész. L. Bâghesháian.

Kesor. Egyik Boghosz (Pál) Kesor (összetett örmény szó, kes or *qez op*: rossz nap) gúnynevet kapott. — Vászil Khêsor. Szam. Ker. II. köt. 786 l. 137 t. — Kesor vagyis igazi neve szerint Pálfi Gergely. Szam. vár. lev. 1800. L. Boghosz, Khesor, Pál, Pálfi.

Keszegi (Kőszegi). Elörményesedett család. — Dániel Keszegián. Szam. H. II. köt. 266 l. 20 t.

Keul. Keul Oxendius. Szam. vár. lev. iratai közt. L. Cheul, Hávul, Kheul.

Kevork, Kivork = György; Charib Ki(v)ork. Szam. Ker. II. köt. 321 l. L. Chárib, György.

Khákhoth khith (örm.) pizskos orrú. Mánug Khákhodkhêthi. Szam. vár. lev. 1736. évi összeírás. E gúnynev most nincs használatban.

Khel tatár szó, jelentése: kopasz. Erzsébetvároson Khel = Szultán. — Ághá Luszig Khel Thoroszián: Thorosz (Todor) Khel Lukács úr. Erzs. Ker. I. kötet elején. A Dsecshegh, Kêndov, Kopasz, Khel, Szultán (Temesvári) család vezetéknéve Thorosz. L. Dsecshegh, Gondág, Kêndov, Kopasz, Szultán, Temesvári, Thorosz.

Khêndsi. Az örmény khunds (քուճ: sût, szöglet, zug) és a török dsi-ből (csináló, készítő, lakó;) tehát khêndsi: szögletben lakó, sûtban ülő. Erzsébetvároson „khêndsi“ a Márkovich család, melynek ősi háza útczaszögleten épült, mellékneve.

Kheri (քրի) örmény szó: anyúl báty, anyúl öcs. — Távit Dzerigin Kherun vêtin: Dávid az Anyúlbáty Dzerig fia. Szam. Ház. II. köt. 181 l. 112 t. Kihalt család.

Khesor = Kesor. A Pál család egyik ága neveztetett Khesornak. L. Boghosz, Kesor.

Khêsug. L. Kesor, Khesor.

Khêszdureán. A török kheszthirme szó jelentése: rövid. A Gárdsthév család török neve. — Khêszdurián Szêhág. Szam. Ker. II. köt. 196 l. 52 t. Kihalt család. L. Gárdsthév.

Khoszá. Az örmény kosz (քոս) szónak jelentése: szikadt, száraz, kopár; a kosz-ból á betű hozzáragasztással: kosz-á. Koszánán (örmény ige) szárad (az élőfa, kéz.) A Koszá magyarosan így iratott „Kasza.“ Chácshig Bedrosz Khoszáján Horodenkáczi: Horodenkai Khosza Bedrosz Kristóf. Szam. kereskedő-társaság 1768 évi iratai közt. A Khosza család ezen ága Horodenkából és a másik ág, mely Koszá-nak (h nélkül) irta nevét Tisminiczából jött. Mindkét helység Lengyelországban van, azért a Koszá (Kasza, Khoszá) Lengyel-nek is neveztetik. — Kájtán Khoszá ilách: Lengyel-Khosza Kajtán. Szam. Ker. II. köt. 432 l. 76 t. — Mánug Khoszá. Szam. vár. lev. 1806 év — és ugyanez abban az iratban magyarul így irta nevét: Kopár Emánuel. — Kopár Simon, ki később esperes-plebános lett (Szamosújvártt) örményül így irta nevét: Szimon Khoszá kordzágczhogh kháháná (Սիմոն Կոսթյան)

Բուս աղբակցոյ քաւում: Kopár Simon segédlelkész). Szam. Ker. IV. köt. 227 l. Tehát Kasza (Khoszá, Koszá), Kopár egy család. — Kopár Maxin (= Angszend) és mellette örményül Ángszend Jogomosi: Kopár vagyis Jogomos Ángszend. Szam. vár. lev. 1736 évi összeírás. A Kopár család csak mint más országból jött a dven a nevezetik Jogomost-nak, de azért sem a Jagamast, sem a Lengyel nevet nem használta. — Khoszá Szèhágéncz Chácshig: Kosza-Izsák Kristóf. Erzs. Ker. I. köt. 39 l. 1733 év. A Kasza (Khoszá, Koszá), Kopár család vezetékneve Szèhág (Izsák). L. Kasza, Kopár, Kosza, Szèhág.

Khis. = Kis. Khisin vètin Mitkon: Khis fia Mihály. Szam. H. 9 l. 79 t. — Mitko Chis. Szam. vár. lev. 1789 82 jk. sz. L. Kicsiny, Kis.

Kicsi, magyar szó. L. Khis, Kicsiny, Kis.

Kicsiny az örmény „bizdi“ magyar fordítása = khis, kicsi, kis. Kicsid Vártán. Szam. Hal. II. köt. 2 l. 35 t. L. Bizdi, Khis, Kicsi, Kis.

Kincses, a Dsehez család egyik ágának magyar neve. Kincses Bogdán kereskedő (Bethlen). L. Dsehez, Nigol.

Kinovián. Kini ^(vul) örmény szó: bor és kinov boros. Thorosz Kinovi. (Erzsébetvárosi összeírás). — Kinov-éncz Ászvádur. Erzs. Ker. I. köt. 32 l. 1732. E családnév most nincs használatban. L. Bor, Boros.

Kip, a magyar kép örményes alakja. — Minász Kip. Szam. H. II. köt. 173 l. 111 t. Kép (kip) a Dzerig (Zerig) család gúnyneve. L. Dzerig.

Kiperdsi. L. Borsos, Lukácsi, Piperdsi.

Kipucz, a magyar kép szóból és a román kicsinyítő ucz (ka, ke, acska, ecske) szócskából: képecske. L. Dzerig, Kepus, Kip.

Király, az Osztian család egyik ágának gúnyneve. L. Osztián.

Kirkor (= Gergely) a Krikor egyik örmény alakja. L. Krikor.

Kirkorov. Kirkorov Antal, ki Konstantinápolyban született, 1824-ben vétetett fel Szamosújvár polgárai közé. Szam. vár. lev. 1824—1905 sz. L. Kirkor, Krikor.

Kirkorovics = Gergelyfi. Kirkorovics Elisabetha. Szam. Ház. III. köt. 69 l. L. Kirkor, Kirkorov, Krikor.

Kirkos, a Kirkosá rövidebb alakja. Joachimus Kirkos. Szam. vár. lev.; régi jegyzék. — Gergely Bogdán alias Kirkos (Bogdán Gergely vagyis Kirkos). Szam. vár. lev. (Placsintár-crida). — Kirkos alias Placsintár Bogdán. Szam. vár. lev. 1769. (Placsintár Gergely fia: Bogdán). L. Hádsi.

Kirkosá. Szam. H. 34. l. 337 t. alatt így is Kirkorsáh. — Kirkor (örm.) Gergely és sáh (perzsa) úr. A Kirkorsáh-nevöket magyarra nem Gergelyúr, hanem Gergelyfi-re fordították. (Az Ágopsá névből is a sáh vég a magyarosításnál elmaradt). Kirkosá Ászvádur. Szam. H. II. köt. 12 l. 225 t. — Kirkosá Kirkosáján. Szam. vár. lev. 1821—765 sz. — Gregorius alias Kirkosa Szarokán (itt Kirkosa Gregorius helyett áll.) Szam. vár. lev. 1804—279 sz. — Joachimus Miron alias Kirkosa (Miron Gergely fia Joachim). Szam. vár. lev.; régi összeírás. — Placsintár alias Kirkosa Gergely (itt Kirkosá = Gergely). Szam. vár. lev. 1759. L. Gergelyfi, Kirkor, Kirkorovics, Kirkos.

Kirkosfi = Gergelyfi, Kirkorovics. Kirkosfi Kajtán. Szam. vár. lev. 1794. L. Gergelyfi, Kirkos, Kirkosá.

Kis (Khis) a török kisi záde (szabadfi, nemes) rövidített alakja. Az Ázád család török neve. Ászvádur ághá Kirkosái Plecsintárián jév Kis Ánnái vêtin: Placsintár Gergely úr Ászvádur fia és ennek Kis Anna (nevü feleségétől született) fiú. Szam. Ker. II. köt. 42 l. Kis László Márton. Szam. vár. lev. 1806—1147 sz. — Kis Szongott Bogdán. Szam. vár. lev. 1808—298 sz. (Mind két példában a „kis“ az örmény bizdi [latin junior] magyar fordítása.) L. Ázád, Bizdi, Flora, Kicsi, Kicsiny.

Kok örmény szó = *δζιρανάδζιν, δζιρανάδζινουν* (dziránádzin, dziránádzênunt), *Πορφυρογεννίτις*, Porphyrogennita, in purpura natus; *արքայածին, արքայորդի, որ եւ սահ գոգ* (árkhájádzin, árkhájortí, vor jév ászí kok: királytól született, királyfi, ki kok-nak is neveztetik. (Örmény akad. szótár I. köt. 1017 l.) A X. századtól kezdve a Kok (királyfi) a görögös Perferuzsen (Berferuzsen *Περφερυσζίν*) nevet viseli. A szamosújvári Kok-ok magyarul Deák-oknak neveztettek. —

Balog Kristóf (Kok). Szam. vár. lev. 1845 év. L. Balog, Budzeskul, Deák, Kráter.

Kokonyigá a román coconiță (kisasszony) szóból alakított név. Az Osztián család egyik ágának gúnyneve. Osztián Márton alias Kokonyigá. Szam. vár. lev. 1820—1861 sz. L. Osztián.

Kokor, a Kirkor (Gergely) elferdített alakja. L. Kirkor. Krikor.

Kolczá. Colțat román szó, jelentése: kiálló fogú, mit hervorragendden Zähnen. Kolczá Ovánesz. Szam. H. II. köt. 5 l. 114 t. — Chácshig Kolczá-ján. Szam. H. II. köt. 21 l. 458 t. — Izsák alias Kolcza Kristóf. Szam. vár. lev. 1821—2218 sz. — Julis Kolczá-i ájszinkhên Pátrubán: Pátrubán vagyis Kolcza Julia. Szam. Ker. IV. köt. 305 l. — Kolcza alias Páll Theresia. Szam. vár. lev. 1836—372 sz. — „Christophorus Izsák alias Kolcza“ van az 1798. évi 211 számú iraton kívül (Szam. vár. lev.) és belül: Isacus Kolcza alias Kristóf (ezt így kell érteni: Izsák [ez a vezetéknev, Kolcza gúnynev] vagyis Kolcza Kristóf). Ezek szerint az Izsák, Páll és Pátrubán család egy-egy ága Kolcza gúnynevet is viselt. L. Boghosz, Diráczhu, Izsák, Katona, Kolczátá, Pál, Pátrubán.

Kolczátá. A Kolcza név másik alakja. — Kolczáta alias Izsák Maria. Szam. keresk. társaság iratai közt. — Izsák Kristóf alias Kolczátá. Szam. vár. lev. 1813—896 sz. — Mánuság Kájtáni Kolczátá-ján gám Boghoszián: Boghosz (Páll) vagy Kolczáta Kajtán (leánya) Viola. Szam. Ház. II. köt. 258 l. 1 t. 1819 év. — Theodorus Kristóf alias Kolczátá. Szam. vár. lev. 1777 év. (Ezt így kell érteni: Kolczátá-Kristóf Tódor). -- Theodorus Kolczát alias Deák vel Izsák. Szam. vár. lev. 1829 év. L. Kolczá.

Kolcser = Kulcsár (magyar szó), Maria Dsigár alias Kolcser. Szam. vár. lev. 1773. 153 sz. A Kolcser (Kulcsár) család vezetékneve Dsigár. A Kolcser családnév most nincs használatban.

Komicz, a Bocsánczi család egyik ágának gúnyneve. L. Bocsánczi.

Kondrai. Kondrai Gergely. Szam. vár. lev. 1819. L. Kandra, Kondrai, Kándrá.

Konrád, német név = „Kühn am Ráth“ = tanakodás, tanács, eszköz, bátor az eszközben. Ohánnesz Konrád. Szam. H. II. köt. 288 l. 99 t. — Ohánnesz Konrád. Szam. Ker. II. köt. 756 l. 139 t. -- Máriám Ándriásin Kondrádján ginê: Konrád András felesége Mária. Szam. H. II. 249 l. 102 t.

Konstantinápolyi. Kontantinápolyi Anna. Szam. vár. lev. 1766. Kihalt család.

Kontrás, a Konrád név másik alakja. — Ászvádur Kontrás. Szam. Ker. II. köt. 95 l. 1020 t. L. Konrád.

Kopacz (Kopasz). Gregorius Drágomán alias Kopacz. Szam. vár. lev. 1780—160 sz. L. Kendof, Këndov, Khel, Kopasz.

Kopasz, a Këndov család magyar neve. L. Drágomán, Dsecshegh, Gondág, Hánákecz, Jolbe, Këndov, Khel, Szultán.

Kopács. A Drágomán család egyik ágának gúnyneve. Copaciu (román): fa, fatörzsök. L. Drágomán.

Kopár, a Kosza család magyar neve. Christophorus Kopár. Szam. Ker. III. köt. 310 l. 25 t. (Simai Lukács pap írja 1816-ban). Kopár Márton Krikori Khoszáján vèrti: Khoszá Gergely fia Kopár Márton. Szam. Ház. III. köt. 46 l. Khoszá, a Kopár család örmény neve. Koszá, Kopár egy család. L. Gozé, Jagamast, Kasza, Koszá.

Kopocz = Kopasz. Danig Kopocz. Szam. H. II. köt. 151 l. 108 t. — Ohánnesz Jolbe Kopocz. Szam. Ker. II. köt. 407 l. 97 t. A Drágomán és Jolbe család egyik ága szintén Kopasz nevet viselt. L. Drágomán, Jolbe.

Korbul. Szamosújvár híres plebánosa 1773-ban (Ker. II. köt. 421 l. 90 t.) így írta nevét latinul: Clemens Antonius Korbul; 1781. ján. 10. pedig így: Ego Clemens Korbully; Czetz pap 1806-ban Ker. III. köt. 118 l. 27 t. alatt e nevet így írta: Martinus Korbuly. — Chácshig Korbul. Szam. H. II. köt. 171 l. 88 t. — Albert Chácshigi Korbulián: Korbuly Kristóf fia Albert. Szam. Ker. II. köt. 719 l. 121 t. 1781. (Eddig nem Albert, hanem Edélbej.) — Korbuj Jánosné. Szam. vár. lev. 1764. A Korbul-ok nevöket Cn. Domitius Corbulo-tól, ki Cäsonia, Caligula császár nejének fivére és kitünő hadvezér volt, származ-

tatják. Ez Germániában a Gennascus által vezetett Chauc-ok felett a Vesper torkolatánál (47-ben Kr. u.) és Örményországban Tiridátes és ennek fivére Vologeses a párthusok királya felett (58- és 63-ban Kr. u.) nagy győzelmet nyert... Itt említést érdemel, szintén a Domitii családból való Cn. Domitius Calv., ki később Ázsiába küldetett helytartónak, hogy Mithridátesz fia, Phárnákesznek előhaladását gátolja, de csatát veszített Nikopolisznál (város Kis-Örményországban, Pontosz határán, Lykosz folyó mellett.) Lübker Reállexicon 285 l. A Korbuly család egyik ága Hollósi nevet vett fel. Christophorus Korbuly senior és mellette örményül Chácszig Horopszimei: Horopszime (Ripszima) Kristóf. Szam. vár. lev. 1736 összeírás. Id. (senior) Korbuly Kristóf megkülönböztetőleg a fiatalabb (junior) Korbuly Kristóftól, az anyja nevééről Ripszima Kristófnak is neveztetett. — Korbuly Antoni Horopszimei: Horopszime-Korbuly Antal. Szam. vár. lev. 1805. — Kirkosá Korbuly Kristóf. Szam. vár. lev. 1821—679 sz. (Ezt így kell érteni: Korbuly Gergely fia Kristóf). — Joannes Korbuly alias Czitrom. Szam. vár. lev. 1809—674 sz. — Korbuly János abusive Szoszkeré. Szam. vár. lev. 1813. 295—301 sz. — Korbuly (Czuczug) Kristóf. Szam. vár. lev. 1828—1007 sz. — Korbuly Kristóf vulgo Ecclesia. Szam. vár. lev. 1831. — Korbuly Simon alias Ortniál. Szam. vár. lev. 1833. — Az 1738 évi összeírásban (Szam. vár. lev.) ezt találtam: Ágopsá Korbulyi (Horopszime Horopszime) Korbuly fia Jakab = Korbuly Jakab) és mellette latinul Jacobus Korbuly. Később az y-ről elhagyták a két pontot; így lett a Korbulyi-ból Korbuly. (Épen így a *αλφβη γδζηθ*-ből: Simon Simay. Szam. vár. lev. 1738. összeírás). A Korbuly család vezetéknéve Ándrus (Adrás) L. Ándrus, Czitron, Czuczug, Ecclesia, Geréb, Gordul, Hercz, Herczeg, Hollósy, Horopszime, Korbuly, Ortniál.

Korbuly = Korbuly. L. Korbuly.

Korn, latinul cornu, románul corn: szarv. E család örmény neve Godosián (Szarvas). Godosián-ok most is vannak Keleten: Ászduádzádur Godosián „Árévélkh“ 1886. szept. 24. 807 sz. Erzsébetvároson Korn = Lukács. L. Lukács, Mánya.

Kornás a Korn-ból és román képzővel alakított szó: Szarvas. A Korn és Kornás kihalt család.

Kosotán, a Kostán *o*-val bővült alakja. Petrus Kosotán Izsák. Szam. vár. lev. összeírás. A Kosotán, Kosztántin, Kosztin egy család. E család vezetékeve Izsák. L. Izsák, Kosztántin, Kosztin.

Koszá. Szdephánê Koszovên Tisminiczáen: Tisminiczai Kosza István. Szam. vár. lev.; régi levél. L. Goze, Kasza, Kosza.

Kosztántin, latin szó: Szilárd; az örmény Hászt családnév latin-román neve. L. Hászt, Kosotán, Kosztin.

Kisebb közlemények.

Családi statisztika. Jelen füzetünk élén, a Dr. Lukács György személyében, egyik notabilitását vezettük be arczképcsarnokunkba az örménység köréből fölemelkedett Lukács-családnak; a mely a magyar közélet mezején oly sok kitünőséget volt képes felmutatni, mint kevés más hazai előkelő család. Csak neveik is, — melyeknek tulajdonosait folyóiratunk képesarnokában nagyobbára feltalálhatják olvasóink, — egész katalogust képeznek, még ha csak a család legjelesebbjeiről teszünk is említést. Lukács-családnév a magyar és román nép körében is előfordul, — de mi e helyen csak az örmény Lukács-családról szólunk! Ennek ivadékai sorából emelkedtek ki nevezetesen a füzet élén látható fiatal, békésmegyei főispán atyja: ugyancsak Lukács György, előbb Nagyvárad város polgármestere, utóbb a kir. belügyminiszterium közgazgatási államtitkára, — Lukács Béla volt kereskedelemügyi miniszter, valóságos belső titkos tanácsos, — Lukács László, a jelenlegi pénzügyminiszter, — Lukács Mór, a Magyar Tudományos Akadémia elhunyt jelese, — Lukács Antal, a földhitelintézet igazgatója, s elismert pénzügyi szaktekintély, — Lukács Ignác, a kir. Curia elhunyt tanácselnöke, előbb udvari tanácsos, utóbb valóságos belső titkos tanácsos, s még számosan. S ha végre a magyar képviselőház ünnepelt elnökének családi leszármazását tekintjük, ki kell emelnünk, hogy talán Szilágyi Dezső fényes tehetségének egy része is a Lukács-család geniuszának javára írható, mint a ki ugyanezen családdal közeli vérrokonságban áll.

A vértanú-örmények érdekében. Most, midőn még Oroszországban is eszközölnek gyűjtést a Törökországból elmenekült

örmények javára, el lehet mondani, hogy a segélyezés ügye általános európai jelleget öltött. Az örmény szükölködők segély-adományokat kaptak Angliából, Amerikából, Francia- és Németországból, Ausztria-Magyarországból, Olaszországból, Sweiczből, a Balkántartományokból és más honnan. . . A sajtó sűrű egymásutánban közölte a segélynyújtásra vonatkozó felszólításokat. Egy-kettőt mi is közöltünk. Jelen alkalommal három ilyen felhívást teszünk közzé. Az első ezt a címet viseli: „Jahresbericht des evangelisch-armenischen Waisenhaus in Brussa.“ Ez a füzet a Brussában levő összes árvák fényképeit közli, kik között vannak Caesariából, Márszuánból, Amasiából, Czheleczből, Erzerumból valók; 117 lelket fényképeztek le. A füzet végén levő kimutatás azoknak neveit sorolja fel, kik ezen árvaháznak anyagi segélyt nyújtottak. A második felszólítás Sweicz lakóihoz van intézve. Ez, a többek közt azt mondja, hogy a sweicziak is úgy mint az örmények, kis nép; de szerenéses körülmények közt élnek. Azért kötelességök gondoskodni arról, hogy keresztény testvéreik lábra álljanak és megszabadulhassanak a jelen elvishelhetlen nehézségektől. A harmadik közlemény ezíme a következő: „A message to the ministers and churches of England by Canon Rawnsley.“ Raunszli kanonok felszólításában, mit Angolország miniszterei- és lelkészeihez intéz, így szól: „Örményországot a kutyák elejébe dobták. Krisztus és az emberiség szeretete nem indíták meg Európa szívét. Az angolok közül többeknek van okuk a szégyenre. . . A titkár biztos forrásból írta nekem, hogy Chárpert a legrosszabb állapotban van. Ebben a villájetben elpusztult 138 város és falu, elégett 5064 ház, megöltek 12708 személyt. Egy tartomány, melynek hossza 500 mérföld és szélessége 300, egészen elpusztult; 50.000 személy (nagyobbrészt földmivelők) semmisült meg; 47.000 házat és boltot vagy feldultak, vagy porrá égettek; 40.000 keresztényt erőszakkal és kínzásokkal az islam ölébe dobták. Közel félmillio ember, kiknek nagyobb része nő és gyermek, — kenyér, ruha és egyéb szükségek nélkül van. A mult századok 30 millio örményjéből alig maradt két millio. A mult 6 hónap alatt Amerikából és Angolországból kaptak 100.000 font sterlinget. Azért mégis oly nagy a nyomor, akkora mérveket öltött a szükség, hogy a nyomorultak közül többen így kiáltanak: „Hagygyatok, hogy haljunk meg, úgy sem vagyunk képesek ezeket a kínokat elviselni.“ A nép védői el vannak zárva. Erzerum egyházi előljárósága (árácsnort) és Izmirlián patriarkha a jeruzsálemi zárdában vannak és hogy még rosszabb helyütt nincsenek, azt az angol konzul közbenjárásának lehet köszönni. Az örményekre nézve a szabadulásnak csak egyetlen egy útja maradt: vagy elfogadni a mahomedanizmust, vagy öngyilkossá lenni. De az örménynek az evangéliom tiltja az öngyilkosságot. A hárem számára kiválasztott tizenkét leány csak úgy szabadult meg, hogy midőn a folyón mentek át, a vízbe dobták magukat. A szászuni Sákhe a köszikláról a mélységbe rohant: példát adott a többieknek, kik követték őt.

Előttünk a sok áldozat; legalább segítsünk az életben maradtakon, mert csak így teljesítjük kötelességünket “ Raunszli ezen közleményéhez Leszti irt előszót, melyben ezt is mondja: „Anglia le kell hogy mossa azt a foltot, mit az örmény kegyetlenkedések ejtettek az országon.” Szavait Utson ezen versével fejezi be:

O craven England! Winter at Armenia's door
Gnarls, like a wolf; the sword and flame
Sleep not, thou only sleepest, and the red stream
Thou mightst have stanch'd, still runs.

(A zord tél, mint a farkas üvölt, ordít az örmény ajtó előtt; a véres kard még működik, még nem aludt el a tűz sem; csak te aludtál el félénk Anglia. Még foly a piros vér, mit te megállíthattál!)

Irodalom és művészet.

Erdély apostoli lelkületű róm. kath. püspöke. Gróf Majláth Gusztáv több lapot és folyóiratot ajánl megrendelésre. — Örömmel veszünk tudomást arról, hogy az ajánlott folyóiratok közt ott van az „Armenia” is, melynek minden egyes füzete, kezdet óta, korrekt katolikus és hazafias szellemben van szerkesztve.

Régi kép Szamosújvár jövőjéről. Neumann örmény irodalom-történetének magyar fordítója: Á v é d J a k a b gyulafehérvári kath. főgymn. igazgató-tanár, — az említett munka átdolgozásakor (1869-ben) még csak tanárjelölt, — fordítói előszavában érdekesen írja le a szamosparti örmény főváros jövőjének képét, a mint ez elmékedése közben, előtte, ifjúkori képezetében föltárlt. A többi között írja: „... Ott látom Szamos-Újvár legszebb terén, — nem messze az örmény püspöki laktól, — emelkedni az örmény tudományos társulat csarnokát, hová a világ minden tájékaról, mint örmény irodalmi központba, számos tudományos férfi gyűl, nemzeti nyelvünk és irodalmunk fejlesztése érdekében; ott bírálják meg a komoly férfi tudományos buvárkodása szülte örmény munkákat és a lángelelkű ifjúság kedélyderítő dalait. Menynyire örül ilyenkor lelkem, ha látom, hogy bár helyileg széthányatva vagyunk is a föld kerekiségén, — de szellemben egyek vagyunk, egy gondolat, egy czél lelkesít mindnyájunkat! A tudományok e csarnokától nem messze feltűnik előttem az örmény nemzeti lyceum; hol a tudományt kedvelő ifjúság nemcsak a tudományok iránti szomját olthatja el, — de valódi nemzeties neveltetésben is részesül; hol nemcsak új hazájának nyelvét, irodalmát és történelmét tanulmányozhatja, de fogalmat szerez nemzete irodalmi nyelvéről, nemzete történelméről és elődeinek irodalmi munkásságáról is, a kiknek példájától megatva ő is iparkodni fog magának hasonló hírt, nevet szerezni és hasonló szolgálatot tenni nemzetének. Ilyenek és hasonlók a képek, melyek ábrándozásaimban lelki szemeim előtt lebegnek!...

Közgazdasági élet.

Örményországi papir. Mi sem tisztítja a lakás, különösen a hálószoba levegőjét olyan jól és gyorsan, mint az „Örményországi papir“ (Papier d'Arménie). Az, ki előtt maga és övéinek egészsége kedves, nem nélkülözheti e papírt. De használhatjuk útközben is, különösen vendéglőkben, mivel nem tudjuk, hogy az a személy, ki előttünk tartozkodott abban a szobában, egészséges volt-e? Marseilleben, az „Armenia“ című örmény hetilap szerkesztőségében is kapható. Egy füzet 8 lapot foglal magában, egy lapban van 3 darab; minden darabra e szavak: „Papier d'Arménie“ és a gyár czéje (A. Ponsot) vannak nyomtatva. Egy kötet, melyben 12 füzet van, 3 franc és 60 szántim. Egy füzet postabére 15 szántim; tehát egy füzet ára a postabérrel együtt $(35 + 15) = 60$ szántim. Párisban gyártják, a gyár czíme: A. Ponsot 8. Rue d'Enghien. Paris. (A marseillei „Armenia“ francziául ezen szavakkal ajánlja: „Purifiez l'air en brulant du Papier d'Arménie. Le meilleur Désinfectant connu. L'emploi du Papier d'Arménie au point de vue de l'hygiène des habitations, est un véritable service public.“ Nekem is van a házamnál; Keresztes Miksa románi gyógyszerész (Románia) személyes látogatása alkalmával ajándékozott meg vele. A vele való bánás igen egyszerű. Tesz a gyár minden füzet mellé egy háromágú állékony pléh-tartót, ennek felső részébe illesztjük a darab papírt, mit használni akarunk. A felső végét meggyújtjuk, és a papír kellemes illatot terjesztve gyorsan elég.

Az életrevaló örmény nem ismer hosszú, fárasztó utat: Khocshárov Mihály fakereskedő, ki rég idő óta hozza a munkára való fát Transkaukasiából, Bucharából és Persiából, Májilov Miklós nevű társával, ki Sántun kerületből való, a mult év végén Csinába ment. Itt Csufo környékén megvettek 60 darab diófát 2000 rubelért (a rubel 1 frt 63 kr). A fákat gyökerestől ástták ki: 125 gyökeret vettek ki. Útiköltség, kiásás, feldarabolás, hazaszállítás a vételárral együtt került 6000 rubelbe (7780 frt). A haza hozott munkafát itthon 20000 rubelért (32600 frt) adták el. Tiszta nyereség 24820 frt. Ennyiért érdemes volt ezt a hosszú, fáradságos utat megtenni.

Mi ujság az örmény világban?

Álisán kitüntetése. A jeni egyetem Álisán Leont tudós velencei mechtárista atyát, ki oly sok jelentékeny korszakos munkával gazdagította az örmény irodalmat, tiszteletbeli tudori czímmel (doctor honoris causa) tüntette ki.

Hogyan jubilál az örmény? Ábrahám Miklós és Zsófia érték menyeközjük tizedik évfordulóját. Ezen reájuk nézve nevezetes nap emlékére nem adtak nagy lakomát, hanem a moszkvai szegény örmény tanulók felségelésére 50 rubelt küldöttek. — Ha a hazánkban is közönséggé vált jubileumi lakomákra szánt je-

lentékeny összegeknek csak egy részét fordítanók a szegény tanulók felségelésére, közvetve beh nagy szolgálatot tehetnének a — tanügynek!

Az „Oeuvre d' Orient“ czimű lap váni (Török-Örményország) levelezője ezeket írja: „A mézszárlás ideje alatt sok örmény vette fel az izlám-ot, hogy életét és családját megmetse a halálnál is kínosabb szenvedésektől. Ezek a félelemnek adtak helyet; de várva várják azt az időpontot, midőn országukban ismét a békeangyala: a csendesség fogja elfoglalni uralmát, hogy újra felvegyék a kereszténységet. Ezek a szerencsétlenek a vészfellegek idejében, hogy fődve legyenek, megtagadták vallásukat és nemzetiségüket... és még ma sem mernek visszatérni a keresztény anyaszentegyház kebelére, mert ezen lépésük következménye halál lenne. A nagyköveteknek a portához intézett kérdintézkvényére (interpellacio) a kerületi kormányzó azt választotta, hogy: „Az országban teljes csendesség uralkodik, hogy kerületében az erőszakos vallásesere ismeretlen dolog és hogy azon örmények, kik a zavargások ideje alatt az islamot vették fel, szabadon visszatérhetnek a keresztényiséghez...“

A „Berliner Local-Anzeiger“ — Konstantinápolyból kapott tudósítás után — mondja, hogy az örmény patriarkha elment a portához azon bebörtönzött 75 örmény érdekében, kik már 3 hónap óta szenvednek a konstantinápolyi központi börtönben, de azért a vizsgálatot még nem indították meg ellenök. A patriarkha előadásából látszik, hogy a mondott szerencsétlenek ártatlan keszkedők, kik minden alapos ok nélkül fosztattak meg szabadságuktól... .

Az „angol-örmény egyesület.“ Egy new-yorki lapnak ezeket írják Konstantinápolyból: A londoni angol-örmény egyesület titkára: Átkin Eduard Konstantinápolyba jött és itt nyolcz napot töltött. A szultán tudomást vett jöveteléről és látni akarta. Átkin nem kért kihallgatást; de a szultán parancsára Dádián Ártin pasa magához hívta ebédre. Elment. Távozása előtt való napon egy jelentékeny állású személyhez így szólt: „Most én is hiszem, hogy az, mit a lapok a török barbarismusról irtak, nemesak nem nagyítás, de sőt csak része a szomorú valóságnak. Mig e barbár fajt Európából ki nem üzik, a művelt világ le nem csendesedhetik. Nagy rokonszenvvel viseltetem az örmények iránt.“ Ezt is mondotta Átkin: „Részben mi angolok vagyunk okai annak a szerencsétlenségnek, mely az örményeket érte. Angolország konstantinápolyi nagykövete a politika ellen vétett, midőn az örmények patriarkhájának igen nagy igéreteket tett...“

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos: **SZONGOTT KRISTÓF.**

Szamosújvárt, Todorán Endre „Aurora“ könyvnyomdája.

Hazai krónika.

Dániel Ernő báró Marosvásárhelytt. A kereskedelemügyi miniszter. a fa- és fémipariskola felavatására ment Marosvásárhelyre. A miniszter a kamarai elnök üdvözlő szavaira hosszabb beszéddel válaszolt. Kiemelte, hogy az iskolának nemcsak helyi, hanem az ország királyhágón túl fekvő részére is kiterjedő jelentősége van. „Az iparoktatás — mondotta — legfőbb emeltyűje az iparfejlesztésnek, melyre pedig Magyarországnak különös szüksége van. Régen volt az, midőn még joggal mondhatták, hogy Magyarország földművelő állam; ma már az ipar és kereskedelem hasonló joggal kíván létet és jelentőséget a gazdasági életben. Magyarország csak ily módon töltheti be azt a szerepet, a mely helyzeténél fogva megilleti.“ Ezután elismeréssel emlékezett meg elődeiről, a kik az ipar és kereskedelem fejlődésének alapjait lerakták. Öröme szolgál, hogy ő maga is hozzája járulhat azokhoz. Végre átadta az iskolát rendeltetésének. Délután a város a Transilvania nagytermében fényes ebédet adott. Geréb polgármester köszöntötte fel a minisztert, ki a városra üritette poharát. Kovács apátplebános Lukács Béla volt minisztert, a város érdemes képviselőjeért üritett poharat. Lukács Béla a várost köszöntötte fel.

Dr. Mály István felköszöntése. Decz. 12-én Kolozsvárt a piaristáknál adott fényes ebéd alatt (hol három örmény volt jelen: dr. Mály István, dr. Csiky Viktor és dr. Novák István), a kiváló szónok: dr. Mály István magyar, latin és örmény felköszöntései „nagy és általános hatást keltettek.“

Autonomiai képviselők: Mály István kuriai bíró, törvényszéki elnök (Temesvár); Jakabffy Imre krassó-szörény megyei főispán (Oravicza).

Törvényszéki orvosi vizsgáló bizottság tagjává nevezte ki az igazságügyminiszter Czárán István kir. ítélőtáblai czímmel és jelleggel felruházott budapesti büntető törvényszéki bírót.

Budapest virilisei között is van örmény: Jakabffy István 8008 frt adót fizet.

Kolozsvárt törvényhatósági bizottsági tagokká megválasztottak: dr. Tutsek Sándor, Merza Gyula, Dobál Antal, Gajzágó Manó.

Ügyvédvizsgáló bizottság. A magy. kir. igazságügyminiszter a Marosvásárhelyt működő ügyvédvizsgáló bizottság tagjaivá ki-nevezte Tódorfy Domokos és Ávedik Simon kir. ítélőtáblai bírákat.

Uj királyi tanácsos. A király Ő Felseje a személye közül levő miniszter előterjesztése folytán Kövér András igazságügyminiszteriumi segédhivatali főigazgatónak buzgó és sikeres szolgálata elismeréséül, a kir. tanácsosi címet díjmentesen adományozta.

A tiszti orvosi vizsgák országos bizottsága által Kolozsvárt tartott vizsgálatokon Markovics Jakab orvostudor, tanársegéd képesített.

Szamosújvári Híradó.

— Gondos plebánosunk két szép, talapzattal ellátott szent-szobrot szerzett a plebániái templomnak. Az egyik szobor a lourdi Máriát és a másik Jézus-szívét ábrázolja. Már fel is vannak állítva. Remek mű mind a kettő. Az egyiknek költségeit a Szt-Anna-társulat fedezte, a másiknak ára gyűjtésből került be; az ájtatos hivek szívesen adakoztak. Elismeréssel adozunk Kerei Lueza kisasszony lankadátlan fáradságának, ki addig nem nyugodott, míg a szükséges mennyiséget össze nem gyűjtötte.

— Gymnasiumunk igazgatósága jan. 12. és 13-án hordatta el a hátrahagyott tanszereket, bútorokat és felszerelést — a régi épületből. . . És így ez az épület, mely majdnem 37 évig adott békés otthont a Muzsafiaknak, teljesen kiürült. Köszönem a derék városatyáknak, kik lakozást adtak a gymnasiumnak és áldás lebegjen az épület felett, melynek küszöbét oly sok évig léptük át és melynek termei befogadták a tudománysozjas ifjúságot. . .

— A szamosújvári iparosok 1898 jan. 9-én a városi vigadó nagytermében igen sikerült zártkörű tánczvigalmat rendeztek. A jó rendért és nem megvetendő sikerért a rendezőséget illeti az elismerés, melynek tagjai ezek voltak: Gajzágó Ferencz kir. táblabíró-elnök, Vajna Károly országos fegyintézeti igazgató-elnök, Szász Lajos alelnök, Göncey Mihály titkár, Filep János pénztáros. A „bákirálynő“-je: Perint Kristófné Kiss Anna volt. És minő kiváló tulajdonságok képesítették őt erre a megtisztelő állásra? Egypár szóval elmondom: Mikor született, a Teremtőtől épseget, s z é p s é g e t és egészséget kapott. Órangyalának ajándékai pedig ezek: jóság, okosság, háziasság, rendszeret, munkakedv, gazdasszonyság; gondos jó anyjától a vallásosságot örökölte. Felnőtt a kis Nina kedvességben Isten és emberek előtt. Nagyon korán ment férjhez; de azért érett volt testben és lélekben. . . Mint asszony sem feledkezett meg a jó Isten kegyelméről. Mikor csak ideje engedti, elmenneget Mikola bucsújáráhelyre, hogy hálaltel szível köszönje meg a Mindenhatótól nyert sok jótéteményt és a Szűz-Anya oltára előtt énekelje el csengő hangja Máriának dicséretét („Mondj naponként és óránként. . .”) Az „Armenia“ egyik disztfüzetében (kilenczedik évfolyam századik füzet, mely a szamosújvári szép örmény nők képeit közli, a 128 lapon közreadtuk arczképét, mely Kritsa Klára „A magyar-örmény nők“ című talpraesett cikkének egyik legszebb illusztrációja.) — Jó anya, még jobb feleség (= fele segítség). Ezen közmondásban: „Segíts magadon és Isten is megsegít“ — foglalt aranyigazságnak hódol: jobbkeze férjének, ki becsüli is szeretett nejét úgy, mint szemiefényét. Meg is érdemli a megbecsülést a „legszebb örmény asszony.“

— Bulbuk Manótlól, ki Kolozsvárt hunyt el, jelentékeny vagyont örökölt a rokonság. A róm. kath. statusnak is hagyott alapítványképen harminczezer forintot.

— Vajda Dénes gör. kath. képző-intézeti tanár a megye törvényhatósági bizottságától a magyar nyelv sikeres tanításáért ötven frt jutalmat kapott.